

Πατριαρχικοί Βλαστοί της Θράκης Θράκες Οικουμενικοί Πατριάρχες μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως

Συνοπτική ιστορική καταγραφή του βίου και της δράσεως των αγνώστων στο ευρύ κοινό Θρακών Πατριαρχών

Κύριλλος Γ΄ ο Σπανός

Καταγόταν από την Ξάνθη. Έγινε μητροπολίτης Κορίνθου, δύο φορές Φιλιππουπόλεως και τέλος Τυρνόβου. Τον Ιούνιο του 1651 κατέλαβε πραξικοπηματικά τον Οικουμενικό θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, απάγοντας τον Ιωαννίκιο Β΄, αλλά η πατριαρχική Σύνοδος δεν τον ανεγνώρισε και μετά οκτώ ημέρες αντικαταστάθηκε από τον Αθανάσιο Β΄ τον Πατελάριο. Τον Μάρτιο του 1654 αναρριχήθηκε και πάλι στον Πατριαρχικό θρόνο και μετά από 14 ημέρες αντικαταστάθηκε από τον Παΐσιο Α΄, ο οποίος τον εξόρισε στην Κύπρο.

Κύριλλος Στ΄ ο Εθνοϊερομάρτυς

Εγεννήθη στην Αδριανούπολη το 1775 και το κοσμικό του όνομα ήταν Κωνσταντίνος Σερμπετζόγλου. Ο τότε μητροπολίτης Αδριανουπόλεως και μετέπειτα Οικουμενικός Πατριάρχης Καλλίνικος ο Δ΄ τον βοήθησε να σπουδάσει, τον χειροτόνησε διάκονο και τον προσέλαβε ως γραμματέα του. Παρέμεινε βοηθός του όταν ο Καλλίνικος ανέλαβε τη μητρόπολη Νικαίας (1792) και αργότερα όταν εξελέγη Πατριάρχης (1801). Ήδη ως αρχidiaκονος συνέβαλε στην αναδιοργάνωση της Μεγάλης του Γένους Σχολής, προσφέροντας μάλιστα χρήματα από την προσωπική του περιουσία. Υπήρξε λόγιος και συγγραφέας.

Τον Σεπτέμβριο του 1803 εξελέγη μητροπολίτης Ικονίου, όπου και παρέμεινε για επτά συναπτά έτη οργανώνοντας με κάθε τρόπο την παιδεία, ιδρύοντας σχολεία, ενισχύοντας οικονομικά τους φτωχούς μαθητές, διανέμοντας δωρεάν βιβλία και φροντίζοντας για την επισκευή και την ανέγερση εκκλησιών.

Τον Οκτώβριο του 1810 ανέλαβε την μητρόπολη Αδριανουπόλεως και στις 4 Μαρτίου του 1813 εξελέγη στον Οικουμενικό Θρόνο και αφοσιώθηκε με περισσότερες δυνάμεις στο παιδαγωγικό και κοινωφελές έργο του. Συνετέλεσε στη διάδοση της Αγίας Γραφής της Βιβλικής Εταιρείας και του Συναξαριστή του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου. Ενίσχυσε επίσης τη Μεγάλη του Γένους Σχολή και την αντίστοιχη της Τραπεζούντας, ενώ ίδρυσε σχολή για την διδασκαλία και της βυζαντινής – εκκλησιαστικής μουσικής (1815).

Υπήρξε ακόμη κρυφός σύμβουλος της επαναστατικής Φιλικής Εταιρείας και με απόφαση του Σουλτάνου Μαχμούτ του Β΄, εξαναγκάστηκε σε παραίτηση από τον Οικου-

μενικό θρόνο στις 13 Δεκεμβρίου του 1818, παρά βέβαια τις προσπάθειες πολλών εκπροσώπων των πιστών να τον κρατήσουν στο θρόνο. Εξορίστηκε στο Άγιον Όρος, έπειτα μετέβη στην Αίνο και τελικά εγκαταστάθηκε στην ιδιαίτερη πατρίδα του, στην Αδριανούπολη.

Με την έκρηξη της εθνικοαπελευθερωτικής επανάστασεως του 1821 και τους φοβερούς διωγμούς και σφαγές των κληρικών από τους Οθωμανούς, ο Σουλτάνος διέταξε και την θανάτωση του Κυρίλλου.

Ο Κύριλλος συνελήφθη από τον Βαλή (Νομάρχη) της Αδριανουπόλεως και απαγχονίστηκε. Το λείψανό του παρέμεινε στην αγχώνη επί τρεις ημέρες και έπειτα ερρίφθη στον ποταμό Έβρο, ώσπου το βρήκε ο μυλωνάς Χρήστος Αργυρίου από το χωριό Πύθιο του Νομού Έβρου. Ο Κύριλλος είναι εθνοϊερομάρτυρας και Άγιος της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας του Χριστού. Ο Άγιος Κύριλλος συνέγραψε γύρω στους 150 λόγους και εξέδωσε διάφορα ιστορικού περιεχομένου δοκίμια.

Αγαθάγγελος

Εγεννήθη σε κάποιο χωριό, κοντά στην Αδριανούπολη στην οποία έμαθε τα πρώτα του γράμματα. Εκάρη μοναχός στη μονή Ιβήρων του Αγίου Όρους και αργότερα (γύρω στα 1800) χειροτονήθηκε πρεσβύτερος και διορίστηκε εφημέριος στην ελληνική κοινότητα της Μόσχας. Τον Νοέμβριο του 1815 εξελέγη μητροπολίτης Βελιγραδίου και τον Αύγουστο του 1825 Μητροπολίτης Χαλκηδόνος. Τελικώς στις 26 Σεπτεμβρίου του 1826 εξελέγη Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Κατόπιν εντολής του Σουλτάνου Μαχμούτ Β΄ έστειλε αντιπροσώπους του Πατριαρχείου στον Ιωάννη Καποδίστρια ζητώντας υποταγή στην Υψηλή Πύλη. Ο Κυβερνήτης όμως απήντησε ότι οι Έλληνες ήταν αποφασισμένοι να επιμείνουν στον αγώνα τους για την ελευθερία τους. Πάντως η ενέργεια του Πατριάρχου θεωρήθηκε αντεθνική και σε συνδυασμό με κάποιες οικονομικές και διοικητικές ατασθαλίες προκάλεσε τον εκθρονισμό του, στις 5 Ιουλίου του 1830. Μετά από ένα σύντομο χρονικό διάστημα επιτηρήσεώς του από εφημερίους στο Καδίκιοϊ της Κωνσταντινουπόλεως, εξορίστηκε στην Καισάρεια, αλλά κατόρθωσε να διαφύγει στην Αδριανούπολη, όπου εκοιμήθη στις αρχές του 1832.

Ανθιμος Ε΄ ο Χρυσαιφίδης:

Κατήγετο από το Νεοχώριο Ραιδεστού της Ανατολικής Θράκης. Υπήρξε Πρωτοσύγκελλος της Μητροπόλεως Δέρκων. Αργότερα εξελέγη Μητροπολίτης Αγαθουπόλεως (1815-1821) και στη συνέχεια μετετέθη στις Μητροπόλεις Αγκιάλου (1821-1831) και Κυζίκου (1831-1841). Μετρίας μορφώσεως και παιδείας, αλλά άνδρας ενάρετος και με πολλές διοικητικές ικανότητες υπήρξε ένας από τους πρωτεργάτες της εκθρονίσεως του Πατριάρχου Ανθίμου Δ΄, τον οποίο και διεδέχθη στις 5 Μαΐου του 1841. Πατριάρχευσε για ένα περίπου έτος, έως την 12^η Ιουνίου του 1842.

Διονύσιος ο Ε΄

Εγεννήθη στην Αδριανούπολη το έτος 1820 και το κοσμικό του επώνυμο ήταν Χαριτωνίδης. Από το 1840 και για 11 συναπτά έτη edίδασκε το μάθημα των ελληνικών στις Σαράντα Εκκλησιές και στο Διδυμότειχο. Το 1851 χειροτονήθηκε Διάκονος και το 1856 είχε φθάσει στο αξίωμα του Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Το έτος 1858 έως και την Κρητική επανάσταση του 1866 υπήρξε Μητροπολίτης Κρήτης και στη συνέχεια Διδυμοτείχου (1868-1837), Αδριανουπόλεως (1873-1880, 1886-1887) και Νικαίας (1880-1886).

Στις 23 Ιανουαρίου του 1887 διαδέχθηκε στον Οικουμενικό και Πατριαρχικό Θρόνο τον Ιωακείμ Δ΄ και πατριάρχευσε μέχρι τον θάνατό του στις 13 Αυγούστου του 1891.

Τήρησε σκληρή στάση έναντι του Σουλτάνου, όταν έγινε προσπάθεια από την Υψηλή Πύλη να καταργήσει τα προνόμια της Εκκλησίας. Τότε ο Διονύσιος εκήρυξε την Εκκλησία εν διωγμό και διέκοψε τις ιερουργίες από την 3^η Οκτωβρίου του 1890 έως και την 24^η Δεκεμβρίου του 1890, κατορθώνοντας να γίνουν σεβαστά τα προνόμια της Ορθόδοξης Εκκλησίας από μέρους του Σουλτάνου. Κυβέρνησε το πλοίο της Εκκλησίας αποτελεσματικά, καρποφόρα, αλλά και πολύ αυστηρά. Ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης έχει σκιαγραφήσει τον χαρακτήρα του αιμνήστου Διονυσίου στο έργο του «Με του βοριά τα κύματα».

Ο από Μαρωνείας Οικουμενικός Πατριάρχης Νεόφυτος ο Ζ΄ (1789-1794, 1799-1801)

Ο μοναδικός Μητροπολίτης Μαρωνείας, ο οποίος ανήλθε στον οικουμενικό θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως. Ο από Μαρωνείας (1771-1789) μετέπειτα Οικουμενικός Πατριάρχης Νεόφυτος ο Ζ΄, κατά κόσμον Νικόλαος, εγεννήθη στη Σμύρνη και απέκτησε τη βασική παιδεία στην περίφημη Ευαγγελική Σχολή της γενέτειράς του, πλησίον του γνωστού λογίου της περιόδου εκείνης Ιερόθεου Δενδρινού.

Εχρημάτισε στην συνέχεια Μέγας Αρχιδιάκονος του Οικουμενικού Πατριαρχείου και κατά τον Μάιο του 1771, χειροτονήθη Μητροπολίτης Μαρωνείας, την οποία διεποίμανε μέχρι την 1η Μαΐου του 1789, οπότε και εξελέγη για πρώτη φορά Οικουμενικός Πατριάρχης.

Στη διάρκεια της αρχιερατείας του στη Μητρόπολη Μαρωνείας κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες για την αναβάθμιση της παιδείας, την ανέγερση σχολείων, την οργάνωση του κοινοτικού συστήματος αυτοδιοικήσεως και την ανέγερση νέων ναών, μεταξύ των οποίων και ο ιστορικός ναός της Αγίας Αναστασίας Μάκρης, που επί τουρκοκρατίας υπήγετο στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία της Μητροπόλεως Μαρωνείας.

Τον συγκεκριμένο ναό δεν ανήγειρε ως Μητροπολίτης Μαρωνείας, αλλά συνέβαλε ως Οικουμενικός Πατριάρχης με την χορήγηση χρημάτων στην ανέγερσή του, κατά το έτος 1800.

Ίσως, υπόθεση κάνουμε, να συνέβαλε στην ανέγερση και του Μητροπολιτικού ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κομοτηνής, ο οποίος ανηγέρθη κατά το ίδιο έτος (1800).

Όταν τον Μάιο του 1789 ο Νεόφυτος εξελέγη Οικουμενικός Πατριάρχης απεφάσισε να δώσει άμεσες λύσεις στα χρονίζοντα εκκλησιαστικά ζητήματα που απασχολούσαν το Φανάρι. Κατά την διάρκεια της πρώτης πατριαρχείας του (1789-1794) εκδόθηκαν τρεις «κανονικές διατάξεις», εκ των οποίων η κυριότερη είναι εκείνη που καταδικάζει τον πανθεϊσμό. Παράλληλα οργάνωσε τα οικονομικά του Πατριαρχείου και των Μοναστηρίων, ενώ συγχρόνως ρύθμισε την εκκλησιαστική υπαγωγή πολλών Ιερών Μονών σε διάφορες Μητροπόλεις, καθώς και τον τρόπο της εσωτερικής τους διοικήσεως.

Ο Πατριάρχης Νεόφυτος αναίρεσε συνοδικά την συνοδική αποδοκιμασία του βιβλίου «Περί συνεχούς μεταλήψεως», που είχε συγγράψει ο πρώην Μητροπολίτης Κορίνθου Μακάριος.

Το 1792 επανεξεδόθη διορθωμένο το Ευχολόγιο της Εκκλησίας και ιδρύθη τακτική Ελληνική σχολή στην Καισάρεια. Το δε επόμενο έτος (1793) με προτροπή του εκδόθηκαν τα δώδεκα μηνιαία της Εκκλησίας με την προσθήκη του τυπικού στην κάθε εορτή του χρόνου.

Επί των ημερών του Νεοφύτου ανηγέρθη ο ιερός ναός του Αγίου Αχιλλείου Λαρίσης, όπου επί 26 έτη δεν ετελείτο η θεία λειτουργία, καθώς και ο καταστραφείς από πυρκαγιά ιερός ναός της Αγίας Φωτεινής στην Σμύρνη απ' όπου και κατήγετο.

Ιδιαίτερη μέριμνα επέδειξε για την ανασύσταση της Πατριαρχικής Μουσικής Σχολής στην Κωνσταντινούπολη και για την αναδιοργάνωση της Μεγάλης του Γένους Σχολής.

Ο Νεόφυτος την 1η Μαρτίου του 1894 εξαναγκάσθηκε σε παραίτηση, αποσύρθηκε στη Χάλκη και μετά στη Ρόδο, την Πάτμο (1796) και το Άγιον Όρος.

Υποστηριζόμενος από τον μεγάλο διερμηνέα της Υψηλής Πύλης Κωνσταντίνο Υψηλάντη εκλήθη και πάλι στην διοίκηση της Εκκλησίας για δεύτερη φορά, στις 19 Δεκεμβρίου του 1798, και ανέλαβε τα πατριαρχικά του καθήκοντα τον Ιανουάριο του 1799.

Στη διάρκεια της δευτέρας πατριαρχείας (1798-1801) του, ο Νεόφυτος μερίμνησε κατά τα έτη 1799/1800 για την επαναλειτουργία της Αθωνιάδος Σχολής του Αγίου Όρους και την επίλυση των προβλημάτων της ιστορικής σχολής της Νάξου.

Παράλληλα ίδρυσε μετά από 413 έτη την Μητρόπολη Κερκύρας και ευλόγησε, ύστερα από την σχετική άδεια της Υψηλής Πύλης, τη νέα σημαία του Ιονίου Κράτους στον Πατριαρχικό Ναό του Αγίου Γεωργίου.

Επί του Νεοφύτου ενεκρίθη, κατόπιν πολλών συζητήσεων, η μετάφραση και έκδοση στην καθομιλουμένη γλώσσα των Ιερών Κανόνων της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Τότε εκδόθηκαν το «Κανονικόν» του Χριστόφορου και το «Πηδάλιον» Νικοδήμου του Αγιορείτου, ο οποίος εξέδωσε στην Κωνσταντινούπολη και το Μέγα Ευχολόγιον. Με την άδεια του Πατριάρχου Νεοφύτου εξεδόθησαν από το Πατριαρχικό Τυπογραφείο και οι Κανόνες του Ιωάννου Νηστευτού.

Στην προσπάθεια να εμποδίσει την εξάπλωση αιρετικών ή και αντιθέων ιδεών, ο Νεόφυτος αναγκάσθηκε να αφορίσει τον Μοναχό Χριστόδουλο τον Ακαρνάνα, του ο-

ποίου τα δημόσια κηρύγματα και τα γραπτά κείμενα μετέφεραν στο ποίμνιο ιδέες και θεωρίες που ήταν ουσιαστικά αντίθετες προς την ορθόδοξη πίστη.

Ο Πατριάρχης Νεόφυτος ο Ζ΄, στις 17 Ιουνίου του 1801, εξαναγκάστηκε και πάλι σε παραίτηση και εξορίστηκε στο Άγιον Όρος.

Υ.Γ. Το παρόν ιστορικό κείμενο αφιερύεται στην ιερά μνήμη δύο μεγάλων εκκλησιαστικών ανδρών τους οποίους ανέδειξε η μεγάλη Θρακική Γη, ήτοι του εκ Κομοτηνής αοιδίμου Μητροπολίτου Τραπεζούντος Χρυσάνθου και του εκ της παλαιφάτου Μαρωνείας αοιδίμου Αρχιεπισκόπου Αμερικής Μιχαήλ, οι οποίοι ηνάλωσαν την όλη ύπαρξή τους στη διακονία της Πρωτοθρόνου και Πρωτευθύνου Εσταυρωμένης Μητρός Αγίας Μεγάλης του Χριστού Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας. Έτι δε αφιερύεται στον νυν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Καλλιουπόλεως και Μαδύτου κ. Στέφανο, Πρωτοσυγκελλεύοντα των Πατριαρχείων, ο οποίος έλκει την εκ μητρός καταγωγή του από την ιστορική Μαρώνεια του Ν. Ροδόπης.